

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Vlaams-Brabant

Kasteeldomein Coloma

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed | Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Titel:	Kasteeldomein Coloma
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Sint-Pieters-Leeuw
Deelgemeente:	Sint-Pieters-Leeuw
Bron:	Schepping: 2014-12-05 Bijwerken: 2018-11-20 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134771
Coördinaten:	Breedte: 4.24904051044 Lengte: 50.7791596838

Primaire tekst

Openbaar park (15 hectare) rond een omgracht 17de-eeuws 'huis van plaisantie', waarrond omstreeks 1860 een landschappelijk park van 4 hectare 26 are werd aangelegd binnen het 17de-eeuwse, strak-geometrische stramien; aanleg van een grote rozentuin met een internationaal belangrijke collectie op aanpalende gronden vanaf 1995.

Het kasteel van Leeuw

Het Kasteel van Coloma, voormalige zetel van de heerlijkheid Leeuw, werd gebouwd in het begin van de 16de eeuw als 'huis van plaisantie' in het brongebied van een zijbeek van de Zuun, op de plaats van het middeleeuwse dorpskasteel. Op oude kaarten wordt het kasteel naar verluidt 'Hecke' of 'Necke' genoemd, naar een van de oudst gekende bewoners, Lenaert van den Hecke, die als schepen een belangrijke, controversiële rol speelde in de Brusselse politiek tijdens het laatste kwart van de 16de eeuw. Een gravure toont het 'Castrum Leewae Baronatus' aan het einde van 17de eeuw: een waterkasteel, vijf traveeën in het vierkant, twee en een halve bouwlaag op een souterrain, afgedekt met twee parallelle zadeldaken tussen trapgevels, aan de tuinzijde (noorden) geflankeerd door twee vierkante hoektorens met klokdaken. Het eiland aan de achterzijde (zuid) van het kasteel bood plaats aan een omhaagde en met vormboompjes afgebakende parterretuin. Een houten brug verbond de hoofdingang met een poortgebouw aan de overzijde van de ringgracht. Aan de overkant van het ereplein, waarop een grote etageboom (linde?) prijkte, lag een omheinde siertuin bestaande uit acht met latwerk omheinde of omhaagde compartimenten, waarvan vier met barok loofwerk. De middelste dwarsas van deze tuin mondde uit bij een vierkant tuinpaviljoen, andermaal met klokdak, in het midden van een kanaalvormige vijver die, samen met de dubbel beboomde laan op de voorgrond, de hoofdas van de aanleg vormde. Het hek in latwerk en de twee priëlen op de voorgrond wijzen erop dat de aanleg zich ook in de boomgaarden aan deze zijde van de dubbele dreef uitstrekte. De ets werd vervaardigd tussen 1690, toen Sint-PietersLeeuw tot baronie werd verheven, en de eerste uitgave van de 'Castella et praetoria nobilium Brabantiae' in 1694.

Het volume van het huidige kasteel komt grosso modo overeen met dat van de 17de eeuw, maar aan de achterzijde werden twee hoektorens toegevoegd, eveneens met helmdaken, de zadeldaken en de trapgevels werden vervangen door één groot schilddak en de kruisramen door steekboogramen (behalve sommige ramen in de torens). De ingangtravee werd afgelijnd met zandstenen pilasters en bekroond met voluten. Het wapenschild van de familie Roose duidt erop dat deze verbouwing werd uitgevoerd vóór de overname van het domein door de familie Coloma in 1745, na het huwelijk van graaf Charles-Vital-Alexandre, kamerheer van keizerin Maria-Theresia, met Eugénie Roose. Het huidige wagenhuis, in de zijgevel door middel van uitstekende baksteenkoppen 1731 gedateerd en waarschijnlijk gebouwd op de funderingen van de oude aanhorigheid, is een eenlaags gebouw met een leien schilddak, kruisramen en drie rondboogarcaden. Het torenachtige tuinpaviljoen – twee en

een halve verdieping onder een leien tentdak en met laat-classicistische deuromlijstingen – was tot in de jaren 1860 met het wagenhuis verbonden via een stalvleugel, die de erekoer omsloot.

Het enige kaartdocument uit de 18de eeuw, de Ferrariskaart opgemaakt in 1771-1775, geeft niet alleen de verbinding tussen het torenpaviljoen en het wagenhuis weer, maar ook een domeinindeling die weinig verschilt van die uit de 'Castella et praetoria' en van het beeld op het eerstvolgende document, de Primitieve kadasterkaart opgemaakt door J.L. Voncken in 1820. Op beide kaarten wordt de 400 meter lange dubbele dreef getoond die tot ver buiten het eigenlijke kasteeldomein aan de overzijde van de huidige Edouard Rooselaerstraat in noordoostelijke richting doorliep en nabij Nieuwenhoven, 300 meter verderop, eindigde. Dit tracé verdween onder een recente verkaveling (Ter Borch, de Limburg Stirumlaan, Colomalaan, Kareeloven, Van der Dilftlaan...). Bijna loodrecht op de dubbele dreef leidde een tweede, nog bestaande dreef vanaf het fraaie, laat-17de-eeuwse toegangshek doorheen de kasteelboomgaard naar het dorpscentrum.

Landschappelijke aanleg

Het Primitief kadaster (1831) vermeldt Antoine van der Dilft de Borghvliet - voluit Antoine-Louis-Eustache-Ghislain (1794-1844)- als eigenaar. Graaf van der Dilft, tijdens de Franse Revolutie in de 'emigratie' geboren (°1794, te Dusseldorf), was burgemeester van Sint-Pieters-Leeuw, bezat ook de kastelen van Nieuwenhove en Rattendaal en was met 200 hectare eigendom veruit de grootste grondbezitter te Sint-Pieters-Leeuw. Zijn vader Jean-Marie had het kasteel van Sint-Pieters-Leeuw in 1800 geërfd als neef van de laatste, kinderloze Coloma. Kadastraal gezien maakt het domein een vrij bescheiden indruk, ver onder het niveau van de 'Castella et praetoria'. De ringgracht en de kanaalvijver, samen 89 are, stonden geregistreerd als lustvijver. Vanuit het kasteel gezien in noordoostelijke richting langs de kanaalvijver en geflankeerd door akkers, boomgaarden, hooiland, volgen elkaar op: de erekoer, een tuinperceel (nummer 167) van 62 are en een perceel 'lustgrond' (nummer 166) van 33 are.

De afbraak van de stalvleugel tussen het wagenhuis en het torenpaviljoen rond 1860 schiep nieuwe perspectieven voor een landschappelijke aanleg, die door de toenmalige eigenaar, Antoine van der Dilft junior, ook werden benut. Een deel van de bomen, vooral langs de zuidostrand van het park, moet omstreeks het midden van de 19de eeuw zijn aangeplant – bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), platanen (*Platanus x hispanica*), tamme kastanjes (*Castanea sativa*), Amerikaanse eiken (*Quercus rubra*), gewone essen (*Fraxinus excelsior*), vederesdoorns (*Acer negundo*), één van de hemelbomen (*Ailanthus altissima*), een varenbeuk (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia'), een gele paardekastanje (*Aesculus flava*). Aan de vorm van de waterpartijen – toch wel de eerste slachtoffers van de oprukkende landschappelijke mode – werd merkwaardig genoeg niets gewijzigd. De landschappelijke aanleg respecteerde het oude stramien en bleef grotendeels beperkt tot de oude tuinpercelen ten noordoosten van het kasteel; de kanaalvijver en de dubbele dreef werden niet overschreden. Het ronde lindendriepriël (*Tilia platyphyllos*) in de zuidwesthoek van het park is van recente makelij.

Op foto's van rond de Eerste Wereldoorlog kan men vaststellen dat de dreef vroeger met grauwe abelen (*Populus canescens*) beplant was, niet met platanen. De toenmalige eigenaars, Albert-Guillaume de Limburg Stirum en zijn echtgenote Antoinette van der Dilft, gedoogden dat de dreef als openbare promenade werd gebruikt, zodat de wandelaars mee konden genieten van de "bebloemde gazons, omkadert door prachtige bosmassieven". De lusthof rond het Kasteel van Coloma (perceel 177a) had toen een oppervlakte van 4 hectare 26 are; het torenpaviljoen werd (volgens het kadaster) als orangerie gebruikt en in de zuidoosthoek, aansluitend bij een rond 1878 opgetrokken tuinierswoning met schuurtje en bakhuis, lag een ommuurde moestuin.

Rozentuin met internationale allures

Na de dood van Antoinette van der Dilft in 1947, zestien jaar na haar echtgenoot, werd in het domein een kostschool gevestigd, die in 1974 haar deuren sloot. In 1982 kocht de Vlaamse Gemeenschap het domein (15 hectare). Het park kreeg een opknapbeurt; de ringgracht en de kanaalvijver werden schoongemaakt en hun oevers verstevigd. In 1984 kocht de gemeente Sint-Pieters-Leeuw het kasteel, dat ingrijpend werd gerestaureerd en ingericht als cultureel centrum en kantooruimte voor de cultuurdienst. Grote weerklank vond de aanleg van een rozentuin vanaf 1995, te beginnen met een uit rode en witte rozen samengestelde, emblematische parterretuin (met het wapenschild van de familie Roose) binnen de muren van de oude moestuin. De rozentuin werd in de daaropvolgende jaren uitgebreid op aanpalende percelen landbouwgrond (nummers 179a en 181k), samen bijna vier hectare, met andere thematisch opgevatte componenten (Vlaamse veredelaars en prijswinnaars, de rozen en rozenteelt door de eeuwen heen, een internationale rozentuin). Het opzet was – afgezien van sociaal-recreatieve doelstellingen – niet

alleen didactisch ("een etalage waarin het beste van onze eigen rozencultuur wordt getoond") maar ook economisch (de rozenteelt stimuleren) en wetenschappelijk. Het rozentuinproject is nog niet voltooid; de internationale collectie zal verder worden uitgebreid. In het torenpaviljoen werd in 2003-2004 een rozenmuseum ingericht en in de schaduw ervan werd een collectie stamrozelaars aangeplant.

Merkwaardige bomen (Opnamen 29 augustus 2002, 13 juni 2003. Het cijfer in vet geeft de stamomtrek, gemeten op, 150 cm hoogte.)

- 1. tamme kastanje (*Castanea sativa*) **385**
- 2. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **474**
- 4. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **420**
- 6. hemelboom (*Ailanthus altissima*) **346**
- 7. vederesdoorn (*Acer negundo*) **220** (20), dikste van vier exemplaren
- 8. gewone plataan (*Platanus x hispanica*) **432**
- 10. ruwe berk (*Betula pendula*) **261**
- 11. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **444**
- 16. gele paardekastanje (*Aesculus flava*) **250**(120), boven de ent **190**(160)
- 29. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **427**
- 31. gewone haagbeuk (*Carpinus betulus*) **271**(100), monumentaal
- 35. ruwe iep (*Ulmus glabra*) **198**
- 38. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **451**
- 40. weymouthden (*Pinus strobus*) **274**
- 45. hemelboom (*Ailanthus altissima*) **241**
- 48. zuilvormige zomereik (*Quercus robur* 'Fastigiata') **298**
- 49. *Magnolia x soulangeana* **84, 49** – tweetakkig
- 50. varenbeuk (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia') **338**(120)

Auteur: Deneef, Roger

Auteur: Wijnant, Jo

Datum: 2005

Titel Text: Park van kasteel Coloma

Grafische documenten

Het 18de-eeuwse torenpaviljoen, nu rozenmuseum, bij het Kasteel van Coloma te Sint-Pieters-Leeuw (Vandevorst, Kris, 01-01-2004, ©Vlaamse Gemeenschap)

Oude bruine beuken in het landschappelijk park rond het Kasteel van Coloma (Vandevorst, Kris, 01-01-2004, ©Vlaamse Gemeenschap)

Het landschappelijke park rond het Kasteel van Coloma (Vandevorst, Kris, 01-01-2004, ©Vlaamse Gemeenschap)

De voormalige tuinierswoning en de rozentuin bij het Kasteel Coloma. (Van Camp, Bart, 01-01-2001, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oude kadastrale legger 212 Sint-Pieters-Leeuw art. 787 nrs. 129-145 en art. 1717.
- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschets Sint-Pieters-Leeuw 1865/15 en 1878/12.
- La noblesse belge – Annuaire de 1891 (1e partie)*, Bruxelles, Imprimerie Veuve Monom, p. 626.
- BAUDOIN J.C. e.a., *Bomen in België. Dendrologische inventaris 1987#1992*, Stichting Spoelberch#Artois in samenwerking met de Belgische Dendrologische Vereniging, 1992, p. 312 en 483.
- COSYN A., *Le Brabant inconnu*, Bruxelles, Ch. Bulens, 1911, p. 82.
- DE MAEGD C., *Bouwen door de Eeuwen heen – arrondissement Halle-Vilvoorde*, Gent, Snoeck-Ducaju, 1977, p. 620-622.
- GEERTS P., *Een Vlaamse rozentuin op wereldschaal*, in *De Morgen*, 28-06-1997.
- LOUIS A., *Bodemkaart van België: kaartblad HALLE 101E*, Centrum voor Bodemkartering, 1959.
- SCHEPPERS H., *Kroniek van de kastelen van Sint-Pieters-Leeuw*, 1998.
- VAN DE WEGHE, M.-J., *Eene bijdrage tot de geschiedenis van Sint-Pieters-Leeuw*, Wetteren, J. De Meester & Zonen, 1931.
- VAN MIEGHEM A., *Historiek van het Kasteel van Coloma*, in *Hallensia – nieuwe reeks* 15(4), 1994, p. 71-74.
- VERBESSELT J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw (XXI)*, Brussel, Koninklijk Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant, 1988, p. 31.
- LE ROY J., *Castella et praetoria nobilium Brabantiae, coenobiaque celebriora...*, 1694; niet meer opgenomen in de heruitgave van 1699, maar toegevoegd in de heruitgave van de 1699-editie door Atelier Vokaer Brussel, 1982.
- WAUTERS A., *Histoire des environs de Bruxelles*, II (heruitgave van de editie van 1855), Bruxelles, Editions Culture et Civilisation, 1971, p. 157-159.
- Dendrologische databank [Beltrees](https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114636) [online], nrs. 4607-4614,6621-6638 (geraadpleegd op 2 november 2016).

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114636>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40625>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90802>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90757>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90758>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90759>

Beknopte karakterisering

Datering: 17de eeuw, 18de eeuw, derde kwart 19de eeuw, eerste helft 16de eeuw, vanaf 1975, vierde kwart 19de eeuw, vóór WO I

Typologie: dreven, grachten (verdedigingselementen), hekken, hekpijlers, kanalen (klein erfgoed), koetshuizen, landhuizen, openbare parken, rozentuinen, toegangsbruggen, tuin- en parkbeplantingen, tuinpaviljoenen